

Актуальність проблеми для системи шкіл естетичного виховання і художніх шкіл підштовхує до подальшого розгляду, вивчення і удосконалення методики. Але міркування і розмови без подальших пошуків, аналізу і спроб впровадження своїх знахідок - порожнє місце, що лише гальмує процес еволюції як образотворчого мистецтва так і культурної свідомості суспільства. Необхідний синтез світового досвіду старих майстрів і осмислення пошуків і знахідок сучасного покоління художників різних напрямів особливо художників - педагогів. Отже, матеріали публікації можуть стати в пригоді при розробці заявленої проблеми.

Література

1. Власов В. Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства : В 10 т. Т.1 : А. - СПб. : Азбука - классика, 2004. - С. 34 - 46
2. Волков Н.Н Композиция в живописи. - М. 1977
3. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої граматики : Навч. посіб.- 2-е вид., перероб і допов. - К.: Віща шк., 2002.- 190 с.
4. Кибрик Е. А. Объективные законы в изобразительном искусстве // Вопр. философии. - 1966.- № 10
5. Кибрик Е. А. К вопросу о композиции // Вопр. изобразительного искусства.- М. : Сов. художник, 1954 - С. 31- 45
6. Кузин В. С. Психология. - М.: Высш. шк., 1982 - 208 с.
7. Шорохов Е. В. Методика преподавания композиции на уроках изобразительного искусства в школе. - М. : Просвещение, 1977.- 112 с.
8. Щербина В. Г. Композиційні вправи як засіб управління розвитком творчих здібностей студентів художньо - графічного факультету. - Кривий Ріг, 1998

СТВОРЕННЯ СИТУАЦІЇ УСПІХУ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Грибенко Г.Є.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. В статті розкривається основний зміст педагогічної технології "Створення ситуації успіху".

Ключові слова. Створення ситуації успіху, особистісно орієнтоване навчання.

Аннотация. Грибенко А.Е. «Создание ситуации успеха как условие формирования творческой личности студента». В статье раскрывается основное содержание педагогической технологии "Создание ситуации успеха".

Ключевые слова. Создание ситуации успеха, личностно ориентированное обучение

Annotation. Gribenko A.E. «Creation of a situation of success as a condition of formation of the creative person of the student». In article the basic contents of pedagogical technology "Creation of a situation of success" is opened.

Key words. Creation of a situation of the success, individually focused training

Постановка проблеми. Сучасна парадигма освіти базується на особистісно орієнтованих технологіях навчання. Феномен людини, який

Актуальність проблеми для системи шкіл естетичного виховання і художніх шкіл підштовхує до подальшого розгляду, вивчення і удосконалення методики. Але міркування і розмови без подальших пошуків, аналізу і спроб впровадження своїх знахідок - порожнє місце, що лише гальмує процес еволюції як образотворчого мистецтва так і культурної свідомості суспільства. Необхідний синтез світового досвіду старих майстрів і осмислення пошуків і знахідок сучасного покоління художників різних напрямів особливо художників - педагогів. Отже, матеріали публікації можуть стати в пригоді при розробці заявленої проблеми.

Література

1. Власов В. Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства : В 10 т. Т.1 : А. - СПб. : Азбука - классика, 2004. - С. 34 - 46
2. Волков Н.Н Композиция в живописи. - М. 1977
3. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої граматики : Навч. посіб.- 2-е вид., перероб і допов. - К.: Віща шк., 2002.- 190 с.
4. Кибрик Е. А. Объективные законы в изобразительном искусстве // Вопр. философии. - 1966.- № 10
5. Кибрик Е. А. К вопросу о композиции // Вопр. изобразительного искусства.- М. : Сов. художник, 1954 - С. 31- 45
6. Кузин В. С. Психология. - М.: Высш. шк., 1982 - 208 с.
7. Шорохов Е. В. Методика преподавания композиции на уроках изобразительного искусства в школе. - М. : Просвещение, 1977.- 112 с.
8. Щербина В. Г. Композиційні вправи як засіб управління розвитком творчак здібностей студентів художньо - графічного факультету. - Кривий Ріг, 1998

СТВОРЕННЯ СИТУАЦІЇ УСПІХУ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Грибенко Г.Є.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. В статті розкривається основний зміст педагогічної технології "Створення ситуації успіху".

Ключові слова. Створення ситуації успіху, особистісно орієнтоване навчання.

Аннотация. Грибенко А.Е. «Создание ситуации успеха как условие формирования творческой личности студента». В статье раскрывается основное содержание педагогической технологии "Создание ситуации успеха".

Ключевые слова. Создание ситуации успеха, личностно ориентированное обучение

Annotation. Gribenko A.E. «Creation of a situation of success as a condition of formation of the creative person of the student». In article the basic contents of pedagogical technology "Creation of a situation of success" is opened.

Key words. Creation of a situation of the success, individually focused training

Постановка проблеми. Сучасна парадигма освіти базується на особистісно орієнтованих технологіях навчання. Феномен людини, який

розглядають сучасні науки, свідчить про багатовимірність аспектів існування особистості. Індивідуальна неповторність передбачає існування різноманітних педагогічних технологій. Призначення сучасної педагогічної науки та практики – допомогти людині в її само- актуалізації, життєтворчості. З цього виходять «людиноформуючі» функції сучасної освіти: гуманітарна, культурностворююча, соціальна. Сучасна освіта повинна закласти в особистості відчуття самодостатності, механізми взаєморозуміння, самоаналізу та самовдосконалення, морально-духовної адаптації до рухливого оточення зі знаходженням в ньому місця для самореалізації та життєтворчості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В «Концепції вихідних засад демократизації навчального процесу в освітніх закладах України» [3] зазначається, що в основу оновлення методів та прийомів навчальної діяльності потрібно покласти гуманістичне спілкування, партнерські відносини, принципи рівноправного діалогу. Л.В.Кондрашова справедливо підкреслює : «Сформована система підготовки майбутніх педагогів у вищій школі не завжди забезпечує умови для становлення творчої особистості її випускників, їхньої готовності до нестандартної професійно-педагогічної діяльності.» [2]. Вихід Л.В.Кондрашова вбачає у використанні евристичної технології навчання, в процесі якого «викладач за допомогою питань та міркувань допомагає студентам знайти власне рішення навчальної задачі; коли навчальна діяльність орієнтована на часткове відтворення послідовності розмірковування за допомогою пошуку та відкриття пізнавальної проблеми; коли здійснюється проектування нового знання, спираючись на власний досвід студента, й відповідні імітаційно-ігрові та проблемно-ситуаційні технології.» За Л.В.Кондрашовою, основу евристичного навчання складають штучно створені (змодельовані) навчальні ситуації, які стимулюють творчу активність, нестандартність дій, рефлексію над власними навчально-пізнавальними діями. Моделювання креативних ситуацій стимулює перехід :

«-від навчального предмету як джерела інформації до предмету духовного спілкування, творчої дії та діалогу культур;

-від пріорітета вузько навчальних задач до задач цілісного розвитку професійного образу майбутнього спеціаліста, його професійної позиції та творчого стилю діяльності;

-від співвіддєглих стосунків викладача та студента до їх педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості.» [2].

Творчість- це й діяльність, й принцип пізнання, й процес, й акт самореалізації. Творча самореалізація, креативність є одним з механізмів психологічного захисту людини в різноманітних ситуаціях, основною характеристикою її психічного здоров'я.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає доволі вичерпну характеристику творчої особистості взагалі, а також розкриває особливості творчої педагогічної діяльності. Метою нашого дослідження є визначення і створення умов особистісно- професійного зростання майбутнього вчителя, формування в нього культури життєдіяльності та індивідуального стилю творчої діяльності. Одною з таких умов є створення ситуації успіху та психологічного комфорту в професійному становленні майбутнього вчителя.

Мета статті. Розкрити основні теоретичні положення педагогічної технології «Створення ситуації успіху».

Отримані результати. Умовою для самореалізації, самовиховання, самоствердження особистості майбутнього педагога є залучення його до активної творчої діяльності та спілкування, що передбачає діалогічність, довіру, емпатійну культуру, співпрацю та співтворчість між суб'єктами педагогічного процесу.

В 80-х роках групою вчених під керівництвом професора А.С.Белкіна було запропонована концепція створення ситуації успіху. Вчений підкреслював: «В ідеальному варіанті радість, а точніше, її очікування повинні проїмати усе життя та діяльність школяра. Успіх в навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, що породжує енергію для подолання труднощів, бажання вчитися. Головний сенс діяльності вчителя в тому, щоб створити кожному вихованцю ситуацію успіху.»

На сучасному етапі орієнтація на успіх виступає необхідною умовою ефективності педагогічної системи по формуванню творчого стилю життєдіяльності. Доведено, що в основі творчого активного самопочуття особистості лежить віра в свої сили. Закріплення цієї віри неможливо без придбання досвіду досягнення та переживання успіху. Психологами доведено, що у стані інтересу утворюються кращі умови для виникнення специфічних для пізнавальної діяльності емоцій, як-от: здивування перед новим, невідомим чи раптовим відкриттям; переживання розумового задоволення, печалі і радості пізнання; розумове напруження при самостійному подоланні перешкод; переживання успіху, усвідомлення духовного зростання при досягненні мети. Нагромадження цих емоцій внаслідок їх повторного переживання служать основою для формування стійких позитивних почуттів, що є складовою частиною психологічної потреби знань, бажання вчитися, самовдосконалюватися. Людина не може існувати без успіхів, які незалежно від її характеру сприяють життєвому самоствердженню. Важливо виявити цінність досягнень кожної особистості, визначити рівень вимог до неї та стимулювати її подальші успіхи.

В основі педагогічної технології «Створення ситуації успіху» лежить особистісно орієнтований підхід до навчально-виховного процесу. Ситуація успіху – це суб'єктивний психічний стан задоволення наслідком фізичної або моральної напруги виконавця справи, творця явища.

Ситуація успіху досягається, коли сама особистість визначає цей результат як успіх. Об'єктивна успішність діяльності – це успіх зовнішній, тому що якість результату оцінюється свідками дійства. Усвідомлення ситуації успіху самою ж особистістю, розуміння її значимості виникає у суб'єкта після здолання своєї боязкості, невміння, незнання, психологічного ураження та інших видів труднощів. Навіть інколи переживаючи ситуацію успіху, людина може зазнати незгладимих емоційних вражень, різко змінити в позитивний бік своє життя.

Створення ситуації успіху є точкою відліку для змін у взаєминах з оточуючими, для подальшого руху на шляху саморозвитку. Успіх, що його переживає особистість неодноразово, відкриває визволення прихованих можливостей, перетворення та реалізації духовних сил.

Завдання педагога - допомогти майбутньому спеціалісту зростати в успіху, дати відчуття радості від здолання труднощів. Необхідно також загострювати увагу на особистій відповідальності студентів за свій успіх у житті, що можливо лише в результаті наполегливої праці. Технологія «Створення ситуації успіху» виробляє стійкість у боротьбі з труднощами, наполегливість.

З педагогічної точки зору, ситуація успіху – це таке цілеспрямоване, організоване поєднання умов, за яких створюється можливість досягти значних результатів у діяльності як окремо взятої особистості, так і колективу в цілому. Педагогічна технологія «Створення ситуації успіху» є особистісно орієнтованою, тому що точкою відліку є духовне удосконалення внутрішнього світу суб'єктів навчально-виховного процесу.

Ситуація успіху має характер штучно створеної, бо педагог на деякий час посилює оцінний акцент на позитивних якостях праці студента, не зважаючи на наявні недоліки. Педагог розуміє тимчасовість створюваної ситуації, яка надалі коригується шляхом поступового (коли студент повірить у свої сили) вказування на недоліки та їх спільного, а потім й самостійного виправлення. Таким чином, штучність створеної ситуації повністю зникає.

Ця технологія включає створення різноманітних видів радості, використання прийомів, за допомогою яких розгортається робота з різними категоріями студентів («надійні», «впевнені», «невпевнені», «зневірені»).

Щоб сприяти успіху студента, педагог повинен володіти силою егестивного (лат. *suggestio*- навіювання) впливу за допомогою елементів педагогічної техніки. Однак не слід зловживати здібністю до навіювання. Для педагога важливо розуміти внутрішній світ вихованця, поважати його переживання. Як тільки студент відчує, що педагог цікавиться його емоційним

станом, прагне зрозуміти його та допомогти, то прийме правду, хоч й гірку, довіриться наставнику. Вчитель повинен володіти емоційною культурою, бути психологічно компетентним. Без цього неможливо створити ситуацію успіху ні студентам, ні самому педагогу. Розглядаючи емоційну культуру, В.О.Сухомлинський виокремив такі її ознаки: культура сприйняття, культура слова(відчуття слова та його відтінків) та емоційних станів; емоційне сприйняття світоглядних та моральних ідей, принципів, істин.

Особливе значення слід приділяти також вербальній техніці («Гадаю, що зручніше всього було б зробити...», «Мені здається, що тут найголовніше...», «Спробуй виконати цю частину – і...»).

У складних ситуаціях потрібно діяти делікатно: «Мені б дуже хотілося, щоб ти не забув про це...», «Сподіваюся, що це нам неодмінно вдасться...».

Не менш важливе значення має «педагогічна доброта», яка є втіленням особистісного підходу. Педагогічна доброта – це здатність педагога свідомо базувати свої стосунки з вихованцями, спираючись на оптимістичну перспективу їх розвитку, на їх найкращі якості, переслідуючи благодійну мету та досягаючи її тільки благодійними засобами. Головне – це створити оптимістичну установку студенту. Забути на деякий час про його недоліки, побачити тільки перспективні лінії його розвитку.

Висновки. Внаслідок демократизації українського суспільства освітні системи почали переносити акцент із масових педагогічних явищ на особистість вихованця, на вивчення можливостей і обставин його індивідуального творчого розвитку, умов саморозкриття і самореалізації людини на різних етапах її життєдіяльності. Тенденція особистісної орієнтованості освітніх систем виявляється в педагогічній освіті на двох рівнях: повсякденному і науковому. На повсякденному рівні викладачами обговорюються й поступово втілюються ідеї: поваги до особистості студента і визнання його унікальності; діалогічного характеру занять; співпраці й співтворчості. Однак у рамках концептуальних підходів здійснюються поки що окремі, розрізнені спроби створення умов персоніфікації підготовки творчого

спеціаліста. Велике практичне значення має впровадження педагогічної технології «Створення ситуації успіху» у професійному становленні гармонійно розвиненої творчої особистості.

Перспективи подальших досліджень. Необхідно експериментально перевірити сукупність педагогічних умов формування творчої особистості майбутнього педагога.

Література

1. Белкин И.Г. Ситуация успеха. Как ее создать: Книга для учителя. – М., 1991. –176 с
2. Кондрашова Л.В. Формирование творческого стиля деятельности будущего учителя. 36. наук. праць. Пед. науки. Випуск 8. – Херсон: Айлант, 1999. С.8-14.
3. Концепція педагогічної освіти. – К. : МО України, 1998. – 20 с.

ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ НАВЧАННЯ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО

Гризоглазова Т. І., Снопкова О. В.,
Інститут мистецтв НПУ імені М.П.Драгоманова

Анотація. В статті розглядається компонентна структура музичних інтересів школярів, педагогічні умови, методи та прийоми формування музичних інтересів підлітків в умовах навчання в ДМШ.

Ключові слова. компонентна структура музично-естетичних інтересів, педагогічні умови, методи та прийоми їх формування.

Анотация. Гризоглазова Т.И., Снопкова О.В. Формирование музыкально-эстетических интересов подростков в условиях обучения игре на фортепиано. В статье рассматривается компонентная структура музыкальных интересов школьников, педагогические условия, методы и приемы формирования музыкальных интересов подростков в условиях обучения в ДМШ.

Ключевые слова: компонентная структура музыкально-эстетических интересов, педагогические условия, методы и приемы их формирования.

Annotation. Grizoglavova T.I., Snopkova O.V. The forming of musical and esthetical interests of teenagers in conditions of studying playing the piano. The component structure of musical and esthetical interests of the pupils, pedagogical conditions, methods and ways of the forming musical interests of teenagers, which are studied at music school are discussed in the article

Key words. component structure of musical and esthetical interests, pedagogical conditions, methods and ways of their forming.

Постановка проблеми. Важливою умовою гуманізації нашого суспільства є виховання естетичного інтересу до національної та світової культури. Проблема естетичного виховання сучасної молоді, її світогляду, інтересів, смаків, почуттів є сьогодні досить актуальною. У плідному спілкуванні з мистецтвом людина набуває досвіду, що виховує і розвиває особистість. У зв'язку з цим зростає значення музичного навчання й виховання у становленні підростаючого покоління. Цілеспрямований музичний розвиток

спеціаліста. Велике практичне значення має впровадження педагогічної технології «Створення ситуації успіху» у професійному становленні гармонійно розвиненої творчої особистості.

Перспективи подальших досліджень. Необхідно експериментально перевірити сукупність педагогічних умов формування творчої особистості майбутнього педагога.

Література

1. Белкин И.Г. Ситуация успеха. Как ее создать: Книга для учителя. – М., 1991. –176 с
2. Кондрашова Л.В. Формирование творческого стиля деятельности будущего учителя. 36. наук. праць. Пед. науки. Випуск 8. – Херсон: Айлант, 1999. С.8-14.
3. Концепція педагогічної освіти. – К. : МО України, 1998. – 20 с.

ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ НАВЧАННЯ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО

Гризоглазова Т. І., Снопкова О. В.,
Інститут мистецтв НПУ імені М.П.Драгоманова

Анотація. В статті розглядається компонентна структура музичних інтересів школярів, педагогічні умови, методи та прийоми формування музичних інтересів підлітків в умовах навчання в ДМШ.

Ключові слова. компонентна структура музично-естетичних інтересів, педагогічні умови, методи та прийоми їх формування.

Анотация. Гризоглазова Т.И., Снопкова О.В. Формирование музыкально-эстетических интересов подростков в условиях обучения игре на фортепиано. В статье рассматривается компонентная структура музыкальных интересов школьников, педагогические условия, методы и приемы формирования музыкальных интересов подростков в условиях обучения в ДМШ.

Ключевые слова: компонентная структура музыкально-эстетических интересов, педагогические условия, методы и приемы их формирования.

Annotation. Grizoglavova T.I., Snopkova O.V. The forming of musical and esthetical interests of teenagers in conditions of studying playing the piano. The component structure of musical and esthetical interests of the pupils, pedagogical conditions, methods and ways of the forming musical interests of teenagers, which are studied at music school are discussed in the article

Key words. component structure of musical and esthetical interests, pedagogical conditions, methods and ways of their forming.

Постановка проблеми. Важливою умовою гуманізації нашого суспільства є виховання естетичного інтересу до національної та світової культури. Проблема естетичного виховання сучасної молоді, її світогляду, інтересів, смаків, почуттів є сьогодні досить актуальною. У плідному спілкуванні з мистецтвом людина набуває досвіду, що виховує і розвиває особистість. У зв'язку з цим зростає значення музичного навчання й виховання у становленні підростаючого покоління. Цілеспрямований музичний розвиток

здійснюється в різних формах шкільної освіти, важливу роль в якій відіграють ПСМНЗ. Серед ефективних шляхів фортепіанного навчання учнів особливої актуальності набуває формування музично-естетичних інтересів як необхідної умови оптимізації їх виконавської діяльності.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема формування інтересу багатогранна та різнопланова. Її різні аспекти досліджено в працях соціологів (А.Г. Здравомислов, О.Н. Сохор, В.С. Цуккерман), психологів (Б.Г. Ананьєв, Л.І. Божович, О.І. Киричук, Г.С. Костюк, О.Н. Леонт'єв, Л.М. Проколієнко), педагогів (Н.М. Бібік, Б.Г. Друзь, В.І. Лозова, Н.Г. Морозова, О.Я. Савченко, Г.І. Щукіна). У педагогічній літературі проблему розвитку музичних інтересів школярів висвітлено в працях А.Г. Болгарського, О. Бурліної, О.Н. Дем'янчука, Г.М. Падалки, А.І. Паламарчука, О.Я. Ростовського, О.П. Щолокової. Аналіз праць дає можливість стверджувати, що інтереси відіграють важливу роль у будь-якій діяльності, впливаючи на її вибір та дієвість особистості. В психології вивчались механізми впливу мистецтва на особистість, формування інтересу засобами мистецтва (Б.Г. Ананьєв, Л.І. Божович, Л.С. Виготський, Л.Н. Леонт'єв, В.М. Мясіщев, П.М. Якобсон та ін.).

В працях фахівців в галузі теорії і методики фортепіанного навчання (О.Д. Алексєєва, Л.Г. Арчажнікової, Л.А. Баренбойма, Т.Л. Беркман, Т.М. Воронової, Р.Н. Гржибовської, А.Г. Каузової, Б.Є. Міліча, С.І. Савшинського, Г.М. Ципіна, В.Д. Шультіної, А.П. Шапова) також вказується на необхідність розвитку музично-естетичних інтересів в процесі виконавства. Проте роботи цих авторів здебільшого спрямовані на розвиток суто виконавських, професійно спрямованих якостей майбутніх піаністів. Однак, для вирішення проблеми повноцінного сприймання музики, розуміння естетичних цінностей творів музичного мистецтва, розвитку інтересу до музично-виконавської діяльності необхідні конкретні педагогічні розробки та рекомендації.

Високо цінуючи наукове і практичне значення існуючих досліджень з проблеми формування музичного інтересу, слід відзначити, що на сьогоднішній день ряд її аспектів ще не має достатньої розробленості. Тому, **метою статті є**

розкриття компонентної структури музично-естетичних інтересів підлітків, педагогічних умов та методів цілеспрямованого педагогічного впливу на розвиток музично-естетичних інтересів підлітків в умовах фортепіанного навчання.

Отримані результати. Розвиток інтересу зумовлюється процесом навчання і має бути важливою його метою. На думку багатьох вчених, музичний інтерес супроводжується емоційними переживаннями, почуттями. Під впливом емоційної привабливості того чи іншого твору розвивається прагнення до його пізнання, осмислення, оцінки, прагнення до музично-творчої діяльності. Під впливом інтересу дані процеси значно поглиблюються, а в стані захоплення, зацікавленості реалізуються більш інтенсивно.

Аналіз теоретичних (філософсько-естетичних, психолого-педагогічних) джерел дозволив визначити компонентну структуру музично-естетичного інтересу школярів. Вона становить єдність чотирьох компонентів: емоційно-чуттєвого (яскрава емоційна реакція на музику; наявність емоційно-естетичних почуттів; емоційність проникнення в художню образність музичних творів та відтворення її в інтерпретації), когнітивно-операційного (наявність спеціальних знань, умінь та навичок; володіння навичками співставлення, аналізу, узагальнення; вміння співвідносити елементи музичної мови зі змістом музики; повнота осягнення музичного образу), оцінного (обґрунтованість та самостійність оцінних суджень; здатність вербалізувати власні почуття; повнота і усвідомленість осягнення музичних образів), активно-творчого (ініціатива та самостійність у вирішенні проблемних, творчих завдань; бажання виразити себе у різних видах музично-творчої діяльності).

Формування музичних інтересів у підлітків органічно пов'язувалось із створенням умов організації навчально-виховної роботи. У нашому дослідженні ми визначили наступні педагогічні умови: розширення сфери емоційно-зацікавленого сприйняття музичних творів; організація пошукової, творчої і самостійної діяльності підлітків; розширення сфери естетичного впливу творів музичного мистецтва; створення "ситуації успіху"; розвиток

самоконтролю та самооцінки учнів; розширення музичного кругозору; створення емоційно позитивного відношення підлітків до інструментального музикування; розширення сфери прояву ініціативи, творчої активності на всіх рівнях функціонування музичного інтересу.

Спеціальні дослідження, присвячені проблемам інтересу, переконують в тому, що інтерес формується поетапно. Тому наша робота була розподілена на етапи, кожен з яких містив у собі домінуючу реалізацію у навчальному процесі, відрізнявся завданнями, змістом учбового матеріалу, методами, прийомами роботи та характеризувався поступовими та якісними змінами.

I етап - збагачення емоційного досвіду підлітків, формування емоційно-захопленого відношення до музичного мистецтва. II етап - розвиток пізнавальних інтересів, оцінних суджень, розширення знань з музичного мистецтва та фортепіанного виконавства. III етап - розвиток творчої активності, розширення сфери музично-творчої, інтерпретаторської діяльності.

Отже, методика формування музично-естетичних інтересів підлітків поєднувала в собі розвиток досвіду сприймання музичних творів, художньо-педагогічного аналізу, організацію пошукової, творчої, самостійної діяльності, створення "ситуації успіху", розширення сфери естетичного впливу творів музичного мистецтва.

Основною метою на I етапі було сприяння виникненню емоційного відношення до музики, появи відповідних почуттів. Однією з найважливіших умов формування у підлітків музично-естетичних інтересів є емоційна чутливість, розвиток уяви, уміння зіставляти враження. В таких процесах сприймання ми намагались завжди створювати ситуації зацікавленості, домагались того, щоб сам вплив музики мав адекватний відгук. В ході евристичних бесід, художнього діалогу разом із учнями знаходили можливі варіанти того, як музичний матеріал може передавати певний настрій, відповідні почуття, емоційний стан людини. На кожному із етапів формування музично-естетичних інтересів підлітків необхідно викликати у них емоційно-захоплююче відношення. На практиці вчителі, в основному, більше уваги

приділяють вузько спеціальним питанням розвитку виконавських навичок. Необхідно допомогти учневі наблизитись до твору, емоційно досягнути його. Виконуючи твір, або прослуховуючи його разом з учнем, необхідно, щоб він отримав емоційно-художні враження. Викликати адекватний емоційний відгук на твір можна завдяки "ефекту зараження", коли викладач заражає своїм особистим відношенням до твору.

Окрім цього, на даному етапі використовувались такі методи: розповідь, наочно-євристичні. Наочно-євристичний метод передбачає виконання твору або його фрагментів з коментарем. Наприклад, при створенні виконавської моделі фуги *фа мінор* Й. С. Баха (ДТК, том II) ми звертали увагу на поєднання контрастних елементів теми, виконуючи кожен із них. Потім шляхом "наведення", за допомогою проблемних запитань учень мав знайти звукові засоби, які відтворюють контрастну образність. На уроці виконувались фрагменти даної фуги з коментарем. Важливим методом поглиблення та усвідомлення отриманих на першому етапі емоційних вражень є аналіз музичних творів, який завжди мав пошуково-творче спрямування.

Застосування проблемно-пошукових методів є найбільш ефективним засобом виховання музичних інтересів школярів, вони спонукають їх до самостійного пошуку вирішення музично-естетичних завдань. Використання ситуацій зацікавленості, євристичних питань, пізнавальних завдань суттєво збагачує учбово-виховний процес. Поряд з іншими методами на цьому етапі ми використовували метод порівняння та зіставлення.

Для того, щоб школярі краще усвідомили роль конкретних засобів виразності, ми використовували прийом "руйнування початкового образу" (особливо цінним він є в утруднених ситуаціях). Навмисною зміною якого-небудь елемента музичної мови показували, якою стає музика, якщо цей елемент використаний інакше. Кожне таке змінене виконання допомагає відчутти естетичну виразність та доцільність того чи іншого засобу, використаного композитором.

На цьому етапі учнями створювалась на уроці як вербальна модель інтерпретації, так і виконавська. Слід відразу зазначити, що вербальна модель інтерпретації виявилась досить цінною у практичній роботі. В ній сконцентрувались всі набуті раніше знання, поняття про художню образність творів, інтонаційно-змістовний план, виражальні засоби тощо.

Доцільним було застосування прийому "Еврика", запропонованому О.М. Пехотою для створення "ситуації успіху". Це виявилось у нашому прагненні активізувати учнів нехай на маленьке, але власне відкриття. Такий творчий процес спонукає школярів мислити, відкривати для себе щось невідоме, доходити до очікуваного висновку. Успіх школяра потрібно постійно підтримувати та створювати. Вся робота на цьому етапі була спрямована на розширення сфери вияву ініціативи, успіху учнів.

На третьому етапі формування музичних інтересів під цілеспрямованим педагогічним впливом, у процесі поетапного учбового процесу всі набуті компоненти переведені у дієвий план музично-виконавської діяльності. В класі фортепіано учні залучались до різних взаємопов'язаних видів музичної діяльності та форм роботи: виконання музичних творів, читання нотного тексту з аркуша, ескізне ознайомлення з фортепіанними творами, творче музикування (створення власних творів, акомпанементу).

Постійному творчому пошуку сприяли групові виконавські заняття, присвячені виконанню декількох творів, на яких були присутні майже всі учні або учні певних класів. В таких ситуаціях розвивались вміння самокритичності, відповідальності за якість виконання, що значною мірою сприяло подальшому розвитку музичних інтересів. Продовженням такого напрямку роботи були монографічні концерти, присвячені одному автору (наприклад, "Фортепіанні твори Б. Фільд," "К. Черні та його твори"), лекції-концерти.

Висновки та подальший напрямок дослідження. В результаті проведення даної спеціально організованої роботи істотно підвищився рівень розвитку музично-естетичних інтересів учнів. Зафіксована успішність переконливо доводить педагогічну доцільність запропонованої методики та

педагогічних умов як комплексу педагогічних впливів на всі компоненти структури музичного інтересу підлітків.

Проведена нами робота не вичерпує всіх аспектів удосконалення фортепіанного навчання учнів ДМШ. Подальшим етапом наукового дослідження в даному напрямку можуть стати питання розвитку музично-естетичних інтересів на інших вікових етапах; розробки методичних рекомендацій з формування музично-естетичних інтересів учнів ДМШ.

Література

1. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіквенко, О.М. Лябарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. - К.: А.С.К., 2001. - 256с.
2. Теорія і методика обучення игре на фортепиано / Под общ. ред. А.Г. Каузовой, А.И. Николаевой. - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. - 368с.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Гуз Н. Г.,
Інститут мистецтв НПУ імені М.П. Драгоманова

Анотація. У статті окреслюються нові вимоги до організації педагогічної взаємодії викладача і студента у системі музично-педагогічної освіти. Висвітлюються методичні засади її забезпечення.

Ключові слова. педагогічна взаємодія, вчитель музики, гуманізація освіти.

Анотация. Гуз Н. Г. Методические основы педагогического взаимодействия в системе подготовки будущего учителя музыки. В статье представлены новые требования к организации педагогического взаимодействия преподавателя и студента в системе музыкально-педагогического образования. Рассматриваются методические основы ее обеспечения.

Ключевые слова. педагогическое взаимодействие, учитель музыки, гуманизация образования.

Annotation. Guz N.G. Methodical means of pedagogical interaction in the system of future music teachers preparation. The article highlights new requirements regarding the organization of pedagogical interaction in the system of higher musical and pedagogical education. Methodical means are emphasized here.

Key words. pedagogical interaction, music teacher, humanization of education.

Постановка проблеми. Процес підготовки майбутнього вчителя складний і багатогранний, складається із різноманітних сполучень діяльності педагога і студента. Цілі суб'єктів педагогічного процесу (педагога та студента) відносно самостійні. Діяльність педагога спрямовується на те, щоб навчити, полягає у підготовці педагогічного процесу та його здійсненні (діагностування, планування, організація, контроль навчальної роботи студента). Цілі того, хто вчиться обумовлюються набуттям професійних знань, умінь, навичок та

педагогічних умов як комплексу педагогічних впливів на всі компоненти структури музичного інтересу підлітків.

Проведена нами робота не вичерпує всіх аспектів удосконалення фортепіанного навчання учнів ДМШ. Подальшим етапом наукового дослідження в даному напрямку можуть стати питання розвитку музично-естетичних інтересів на інших вікових етапах; розробки методичних рекомендацій з формування музично-естетичних інтересів учнів ДМШ.

Література

1. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіквенко, О.М. Лябарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. - К.: А.С.К., 2001. - 256с.
2. Теорія і методика обучення игре на фортепиано / Под общ. ред. А.Г. Каузовой, А.И. Николаевой. - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. - 368с.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Гуз Н. Г.,
Інститут мистецтв НПУ імені М.П. Драгоманова

Анотація. У статті окреслюються нові вимоги до організації педагогічної взаємодії викладача і студента у системі музично-педагогічної освіти. Висвітлюються методичні засади її забезпечення.

Ключові слова. педагогічна взаємодія, вчитель музики, гуманізація освіти.

Анотация. Гуз Н. Г. Методические основы педагогического взаимодействия в системе подготовки будущего учителя музыки. В статье представлены новые требования к организации педагогического взаимодействия преподавателя и студента в системе музыкально-педагогического образования. Рассматриваются методические основы ее обеспечения.

Ключевые слова. педагогическое взаимодействие, учитель музыки, гуманизация образования.

Annotation. Guz N.G. Methodical means of pedagogical interaction in the system of future music teachers preparation. The article highlights new requirements regarding the organization of pedagogical interaction in the system of higher musical and pedagogical education. Methodical means are emphasized here.

Key words. pedagogical interaction, music teacher, humanization of education.

Постановка проблеми. Процес підготовки майбутнього вчителя складний і багатогранний, складається із різноманітних сполучень діяльності педагога і студента. Цілі суб'єктів педагогічного процесу (педагога та студента) відносно самостійні. Діяльність педагога спрямовується на те, щоб навчити, полягає у підготовці педагогічного процесу та його здійсненні (діагностування, планування, організація, контроль навчальної роботи студента). Цілі того, хто вчиться обумовлюються набуттям професійних знань, умінь, навичок та

саморозвитком особистості майбутнього педагога. Взаємозалежність означених цілей у реалізації кінцевої мети навчального процесу передбачає необхідність організації оптимальної педагогічної взаємодії педагога і студента.

Згідно сучасних педагогічних вимог, педагогічна взаємодія як спільна функціонально-рольова діяльність викладача і студента має будуватися на основі партнерства і співпраці та спрямовуватися на становлення студента як активного суб'єкта навчально-виховного процесу, здатного до самостійного опанування знань та формування пов'язаних з ними вмінь, здібностей, особистісних якостей [4]. Важливо, щоб педагог в кожному із студентів бачив унікальну особистість. Більше того, необхідно, щоб студент сам вирізняв себе як неповторну особистість в загальнокультурному полі і з такими ж критеріями ставився до інших людей. За таких обставин педагогічна взаємодія постає рівноправним діалогом, що ґрунтується на взаємоповазі, взаємовідповідальності, партнерстві педагога і студента.

Аналіз досліджень та публікацій. Педагогічна взаємодія у класі музичної інструментальної підготовки майбутнього вчителя музики має свою специфіку, обумовлену самою природою музичної навчальної діяльності. Як відомо, музичне мистецтво є універсальним засобом спілкування [3]. Пронизуючи всі акти педагогічної взаємодії, воно впливає на обидві сторони, котрі спілкуються з його приводу. Активно-діалогову природу має і сама природа музичної діяльності: спілкування з автором, слухачем, самим собою. Свого часу писав М.М. Бахтін: «Чужі свідомості не можна спостерігати, аналізувати, визначати як об'єкт, як речі – з ними можна тільки діалогічно спілкуватися. Думати про них – означає говорити з ними, інакше вони відразу ж повертаються до нас своїм об'єктивним боком, вони замовкають, закриваються і застигають у завершені об'єктивні образи» [1]. Тож робота над музичним твором включає у педагогічній взаємодії активізацію внутрішніх діалогів як студента, так і викладача [4].

Таким чином, центром музично-педагогічного процесу є взаємодія студента з музичним матеріалом, яку забезпечує і регулює педагог. Спільний

пошук інтерпретації музичного твору досягається шляхом такого спрямування навчання, при якому набуття, розширення і збагачення інформативної бази студента, його виконавських вмінь здійснюється шляхом максимального стимулювання пошуково-творчої діяльності та активізації його внутрішньо-емоційної сфери. Тож інтерпретація музичного твору має завершуватися особистісним ефектом «захоплення», «самовираження». Це підкреслює необхідність індивідуального підходу у педагогічній взаємодії з кожним студентом.

Мета статті - окреслити нові вимоги до організації педагогічної взаємодії викладача і студента у системі музично-педагогічної освіти; висвітлити методичні засади її забезпечення.

Отримані результати. Педагогу необхідно враховувати індивідуальні особливості учнів, рівень музичного розвитку, підготовленість кожного і при виборі репертуару, і при організації всього навчально-виховного процесу. Але в кожному випадку метою педагогічної взаємодії постає формування самостійності студента, його здатності до саморозвитку та самореалізації.

В основі вивчення музичних творів лежить взаємозв'язок художнього та педагогічного, який, акумулюючи всі функції мистецтва (пізнавальну, виховну, комунікативну, сугестивну, гедоністичну та ін.), естетизується, а відтак, функції взаємодії також несуть естетичне навантаження і спрямовуються на формування художнього смаку, естетичних ідеалів, творчих потреб майбутнього вчителя музики, його загальний культурологічний розвиток.

В основі педагогічної взаємодії у класі інструментальної підготовки – музично-навчальна діяльність, результативність якої значною мірою залежить від використання педагогом оптимальних методів педагогічної роботи. Вибір методів організації педагогічної взаємодії залежить від психологічних особливостей індивідуальності студента (особистісно-індивідуалізований підхід), етапів педагогічної взаємодії і спрямовується на розвиток більшої його самостійності та активності в опануванні навчального матеріалу. Таким чином, взаємозв'язок методів педагогічного спілкування і навчання, що пронизують педагогічну взаємодію, слід розглянути у процесуальному плані.

Аналіз педагогічної взаємодії у музично-освітній практиці передбачає розгляд її як процесуального явища, у якому можна виділити три етапи.

Так, *перший етап* педагогічної взаємодії передбачає ознайомлення з новим музичним репертуаром. Звісно, більш активну роль на даному етапі відіграє педагог. Тільки визначивши реальний рівень музичного розвитку студента, його підготовленість, індивідуальні нахили та особливості, фізичні можливості, педагог може рекомендувати учневі той чи інший музичний твір. Педагогу належить і створення ситуацій, що забезпечують розвиток мотивації навчання студента, стимулювання його пізнавальної діяльності, зв'язок нових знань з попередніми та ін.

Другий етап педагогічної взаємодії спрямовується на сприйняття та осмислення нового навчального матеріалу, відпрацювання необхідних виконавських умінь. Тож, передбачається активність як викладача, так і студента. Педагог має забезпечити і відрегулювати активні дії студента, використовуючи весь арсенал репродуктивних та творчих методів роботи. Значне місце на даному етапі педагогічної взаємодії займає демонстрація педагогом прикладів своєї діяльності, акцентування головних положень музичного виконавства, встановлення зворотного зв'язку для своєчасного виявлення незрозумілих аспектів та надання допомоги своєчасним підказуванням. Важливого значення на даному етапі педагогічної взаємодії надається стимулюванню викладачем самостійної діяльності студента, підтвердженню правильності виконання ним певних дій та ін. Тож, педагогічна взаємодія другого етапу полягає у поступовому послабленні безпосередньої допомоги студенту з боку педагога та дедалі більшій підтримці розвитку самостійності студента.

Третій етап педагогічної взаємодії охоплює творчу інтерпретацію та виконання музичного твору. На даному етапі проявляється все більша активність студента у діалозі із самим твором мистецтва та «самим собою». Роль педагога заключається у наданні консультативної допомоги, спостереженні та контролюванні за самостійною музично-навчальною роботою

студента, стимулюванні його ініціативи та прагнення творчого самовираження у музичному виконавстві.

Отже, динаміка етапів педагогічної взаємодії спрямовується на розвиток активності та самостійності студента, а результатом її має стати підготовка майбутнього вчителя до активного самостійного опанування музичних знань та формування відповідних умінь, здібностей та особистісних якостей.

Організаційне забезпечення кожного етапу взаємодії має здійснюватися педагогом на основі використання оптимальних методів. Позиції застосування методів педагогічної взаємодії, враховуючи особистісно-індивідуалізований підхід до кожного студента, можна звести до такого переліку: 1) створення навчальної ситуації; 2) досягнення внутрішнього прийняття мети дій студентом; 3) здійснення потрібних дій. Відповідну структуру мають дії студента: 1) увійти в ситуацію діяльності; 2) усвідомити мету діяльності; 3) виконати навчальні дії.

Різноманіття методів педагогічної взаємодії, що використовуються за означеною схемою на кожному з етапів навчальної роботи, можна розподілити за ознаками діяльності на *репродуктивні* і *творчі*. До репродуктивних методів можна віднести усі методи повідомлення знань (словесні, наочні), показу, демонстрації педагогом варіанта виконання музичного твору. Тобто методи, що подають знання у готовому вигляді для засвоєння і зразки для адекватного відтворення музики. Репродуктивні методи є необхідними для відпрацювання виконавських вмінь та навичок і використовуються переважно на першому та другому етапах.

Творчі методи спрямовують студента на самостійні пошуки виражальних засобів музики, індивідуальне розуміння і переживання музичного «життя» твору, настрою, емоційного напруження, змісту виконуваної музики. До них належать методи обговорення музичних вражень, аналізу та порівняння різноманітних інтерпретацій, узагальнення, творчого застосування отриманих знань та вмінь, стимулювання студента на самостійні пошуки та самовтілення власних думок і почуттів у музичному виконавстві. Такі методи в більшості використовуються на третьому етапі педагогічної взаємодії.

Однак, слід зазначити, що в організації педагогічної взаємодії репродуктивні і творчі методи органічно поєднуються. Стимулювання навчальної діяльності студента, проблемні завдання можуть поєднуватися із технічним відпрацюванням музично-виконавських прийомів. Показ педагогом варіанту музичного виконання підпорядковується художнім завданням пошукової діяльності студента. Від майстерності педагога залежить, чи досягається активність пошукової діяльності того, хто вчиться. Всі ці методи можуть «спрацювати» за однієї умови – розвитку педагогом не тільки художніх здібностей студента, але і його індивідуальності та самостійності, здатності до творчого самовираження в інтерпретації твору.

Висновки. Отже, методичні засади педагогічної взаємодії являють собою основу такої організації функціонально-рольової співпраці педагога та студента, при якій навчальна діяльність насичена позитивними емоційними настроями і переживаннями, спрямована на становлення студента як активного суб'єкта навчально-виховного процесу, сприяє його особистісному розвитку та професійному становленню вчителя-музиканта.

Література

1. Бахтин М.М. *Проблеми поэтики Достоевского*. – М.: Мысль, 1992. – 470 с.
2. Бахтин М.М. *Эстетика словесного творчества*. – М.: Искусство, 1986. – 444 с.
3. Орлов В.Ф. *Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: Монографія / За заг. Ред. Л.А.Зязюна*. – К.: Наукова думка, 2003. – 262 с.
4. Рудницька О.П. *Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник*. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
5. Столяренко Л.Д., Самыгин С.И. *Психология и педагогика в вопросах и ответах*. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 576 с.

ПРАКТИКА СТАНОВЛЕННЯ КАТЕГОРІАЛЬНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТЬ В ПАРАДИГМІ ФОРТЕПІАННОЇ ШКОЛИ: ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Гуральник Н. П.,

Інститут мистецтв НПУ імені М.П.Драгоманова

Анотація. У статті вискладені погляди піаністів з історії розвитку теоретичних понять в контексті фортепіанної школи, пропонується авторське розуміння категорії „фортепіанна школа” та сучасний погляд на проблему її застосування через педагогічні технології опанування фортепіано.

Ключові слова. фортепіанна школа, категоріальна сутність.

Анотация. Гуральник Н.П. *Практика становлення категоріальної сутності понять в парадигмі фортепіанної школи: историко-теоретический анализ.* В статье изложены мнения пианистов по истории развития теоретических понятий в контексте фортепианной школы, предлагается авторское понимание